

РЕШЕНИЕ

№ 177

гр. гр. Хасково, 05.03.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

РАЙОНЕН СЪД – ХАСКОВО, VII ГРАЖДАНСКИ СЪСТАВ, в
публично заседание на двадесет и първи февруари през две хиляди двадесет и
четвърта година в следния състав:

Председател: Христина З. Жисова

при участието на секретаря Нина П. Делчева
като разгледа докладваното от Христина З. Жисова Гражданско дело №
20235640101863 по описа за 2023 година

Предявен е иск с правно основание чл.55, ал.1, пр.1 от Закона за задълженията и договорите /ЗЗД/ от М. А. А., ЕГН *****, с адрес: *****, съдебен адрес: *****, адв. Д. В. М. от АК - Пловдив против “Вива Кредит“ АД, ЕИК 207343548, със седалище и адрес на управление: гр.София, п.к. 1324, район Люлин, бул.“Джавахарлал Неру“ № 28, бл.АТЦ „Силвър център“, ет.2, офис 73Г, представлявано от С. П. П. – изпълнителен директор за заплащане на сумата от 43,78 лева (след допуснато изменение в размера на предявения иск в съдебно заседание, проведено на 21.02.2024 г.), представляваща недължимо платена неустойка и такса експресно разглеждане по Договор паричен заем от 25.11.2022 г., сключен между страните, ведно със законната лихва върху тази сума от датата на депозиране на исковата молба в съда – 28.08.2023 г., до окончателното ѝ изплащане.

Ищецът твърди, че е страна по Договор за паричен заем от 25.11.2022 г., подписан с „Вива Кредит“ ООД, като на 10.07.2020г. по Изи пей АД му била преведена сумата в размер на 200 лева. Съгласно договора, ищецът следвало да заплати такса за експресно разглеждане на документите за отпускане на паричен заем в размер на 30 лева. Наред с това, било предвидено и заплащането на неустойка в размер на 30 лева.

Ищецът поддържа, че бил добросъвестен и погасил предсрочно задълженията си по договора като заплатил сумата от 245,33 лева. Според него, клаузите за неустойка и такса експресно разглеждане по Договора за паричен заем от 25.11.2022 г. били нищожни на основание чл. 26, ал. 1 от ЗЗД и поради това, че били сключени при неспазване на нормите на чл.10а, чл.11, чл.19 ал.4 от ЗПК във вр. с чл. 22, както и по чл. 143, ал.1 от ЗЗП като

излага съображения в тази връзка. В правната доктрина и съдебна практика безспорно се приемало, че накърняването на добрите нрави по смисъла на чл.26, ал.1, предл.3- то от ЗЗД било налице когато се нарушава правен принцип, било той изрично формулиран или пък проведен чрез създаването на конкретни други разпоредби. Такъв основен принцип бил добросъвестността в гражданските и търговски взаимоотношения, а целта на неговото спазване, както и на принципа на справедливостта, била да се предотврати несправедливото облагодетелстване на едната страна за сметка на другата. Тъй като ставало дума за търговска сделка, нормата от ТЗ, чрез която бил прокаран този принцип е чл.289 от ТЗ, но общите правила на ЗЗД също намирали приложение- чл.8, ал.2 и чл.9 от ЗЗД. Според задължителната практика на ВКС преценката дали е нарушен някой от посочените основни правни принципи се правела от съда във всеки конкретен случай, за да се даде отговор на въпроса дали уговореното от страните води до накърняване на добрите нрави по смисъла на чл.26 ал.1 предл.3 от ЗЗД. Поради накърняването на принципа на „добри нрави" по смисъла на чл. 26, ал.1, пр. 3 от ЗЗД се достигало до значителна нееквивалентност на насрещните престации по договорното съглашение, до злепоставяне на интересите на ищеца с цел извличане на собствена изгода на кредитора. В тази връзка предвидените неустойка и такса експресно разглеждане по процесния договор за паричен заем от 25.11.2022г били изцяло уговорени в противоречие с принципа на добрите нрави и принципа на справедливостта.

На следващо място се сочи, че възможността за събиране от потребителя на такси и комисионни за допълнителни услуги, свързани с договора, била регламентирана в разпоредбата на чл.10а, ал.1 ЗПК. Законът не допускал кредиторът да изисква заплащането на такси и комисионни за действия, свързани с усвояване и управление на кредита – чл.10а, ал.2 ЗПК. Допълнителната услуга по чл.1 ал.3 от договора за паричен заем, предвиждаща заплащането на „такса за експресно разглеждане на документи" била в явно противоречие с чл.10а от ЗПК. Наред с това, съгласно чл. 21, ал. 1 ЗПК всяка клауза в договор за потребителски кредит, имаща за цел или резултат заобикаляне на изискванията на закона, била нищожна.

Предвидените клаузи за неустойка и такса експресно разглеждане били и неравноправни по смисъла на чл. 143, т. 5 ЗЗП, тъй като същите били необосновано високи. В глава четвърта от ЗПК било уредено задължение на кредитора, преди сключване на договор за кредит, да извърши оценка на кредитоспособността на потребителя и при отрицателна оценка да откаже сключването на такъв. В този смисъл било съображение 26 от Преамбюла на Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23.04.2008г. относно договорите за потребителски кредити. По посочения начин се заобикалял и чл. 33, ал. 1 от ЗПК. С процесните клаузи, предвиждащи заплащането на „такса за експресно разглеждане на документи" и „неустойка" в полза на кредитора се уговаряло още едно допълнително възнаграждение в размер над размера на отпуснатия кредит. По този начин, клаузите, предвиждащи заплащането на допълнителни услуги били неравноправни по смисъла на чл.143, т.5 от ЗЗП, тъй като същите били необосновано високи. Основната цел на така уговорените клаузи била да доведат до неоснователно обогатяване на кредитодателя за

сметка на кредитополучателя, до увеличаване на подлежаща на връщане сума допълнително с още % от предоставената главница. Последователна била и практиката, че неустойка, която е уговорена извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционни функции, е нищожна, поради противоречие с добрите нрави.

С предвиждането за заплащане на „такса за експресно разглеждане на документи" и „неустойка" се заобикаляла и разпоредбата на чл.19, ал.4 ЗПК. Безсъмнено събирането на такива разходи било част от дейността по управление на кредита и следвало да са включени в годишния процент на разходите. Съгласно чл.19, ал.1 от ЗПК, ГПР по кредита изразявал общите разходи по кредита за потребителя, настоящи и бъдещи /лихви, други преки или косвени разходи, комисионни, възнаграждения от всякакъв вид, в т.ч. тези, дължими на посредниците за сключване на договора/, изразени като годишен процент от общия размер на предоставения кредит. Налице било заобикаляне на разпоредбата на чл.19, ал.4 от ЗПК като с уговорките за заплащане на допълнителни разходи по допълнителните услуги се нарушавало изискването ГПР да не бъде по-висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута определена с ПМС № 426/2014г. Реално, чрез нарушаване на добрите нрави и чрез заобикаляне на императивната норма на чл.19, ал.4 от ЗПК и при несъблюдаване на основния правен принцип, забраняващ неоснователно обогатяване се калкулирала допълнителна печалба към договорената възнаградителна лихва. Поради невключване на уговорките за заплащане на разходи по допълнителни услуги в размера на ГПР, последният не съответствал на действително прилагания от кредитора в кредитното правоотношение. Посочването в договора на размер на ГПР, който не бил реално прилагания в отношенията между страните представлявал заблуждаваща търговска практика по смисъла на чл.68д, ал.1 и ал.2, т.1 от Закона за защита на потребителите. С преюдициално заключение по дело С-453/10 било прието, че използването на заблуждаващи търговски практики, изразяващи се в непосочването в кредитния контракт на действителния размер на ГПР представлява един от елементите, на които може да се основе преценката за неправомерния характер на договорните клаузи по смисъла на чл.143 и сл.ЗЗП. В тази насока била последователната и непротиворечива практика на съдилищата в страната. Същевременно - посочването на по - нисък от действителния ГПР, представлявал невярна информация относно общите разходи по кредита и следвало да се окачестви като нелоялна и заблуждаваща търговска практика по смисъла на член 6, параграф 1 от Директива 2005/29/ЕО. Това от своя страна означавало, че клаузата за неустойка и такса експресно разглеждане били неправомерни по смисъла на член 4, параграф 1 от Директива 93/13/ЕО. Нарушена била и Директива 93/13/ЕО на Съвета от 05.04.1993г. относно неправомерните клаузи в потребителските договори, транспонирана в българското законодателство с § 13 а, т. 9 от ДР на ЗЗП. Съгласно чл. 3 от Директива 93/13/ЕО неправомерни клаузи били договорни клаузи, които не са индивидуално договорени и които въпреки изискванията за добросъвестност създават в ущърб на потребителя значителна неправомерност между правата и задълженията, произтичащи от договора. В Директива 93/13/ЕО било регламентирано, че не се счита за индивидуално уговорена клауза, която е съставена предварително и следователно потребителят не е имал възможност да влияе на нейното

съдържание, каквито са клаузите за заплащане на „такса за експресно разглеждане на документи" и „неустойка". В тази насока била и практиката на Съда на Европейския съюз-Решение по дело C-618/10, Решение по дело C-415/11, и цитираната в него практика.

По тези съображения се иска от съда да постанови решение, с което на основание чл.55 ал.1 пр.1 от ЗЗД, ответникът да бъде осъден да заплати на ищеца, сумата от общо от 43,78 лева (след допуснато изменение в размера на предявения иск в съдебно заседание, проведено на 21.02.2024 г.), представляваща недължимо платена неустойка и такса експресно разглеждане по Договор паричен заем от 25.11.2022 г., сключен между страните, ведно със законната лихва върху тази сума от датата на депозиране на исковата молба в съда – 28.08.2023 г., до окончателното ѝ изплащане.

Претендират се направените съдебни разноси, за което е представен списък по чл.80 ГПК.

Ответникът счита предявения иск за недопустими и неоснователен. Във връзка с поддържаната от ответника неоснователност на предявения иск са изложени следните съображения:

По отношение твърденията на ищеца относно клаузата за договорената неустойка се излага от ответника, че неустойката по своята същност представлявала форма на договорна отговорност, служеща за обезщетение за вредите, причинени от неизпълнението. Процесната неустойка била начислена вследствие на неизпълнение на поетите договорни задължения от страна на заемателя за представяне в срок на обезпечение - поръчител или банкова гаранция. Предназначението на посочената неустойка била да обезщети евентуалните вреди от неизпълнението на договора, като обичайните вреди, които причинявало неизпълнението на парично задължение, били пропуснати ползи - от пропуснатата сигурна възможност за печалба, която кредиторът би реализирал, ако бе получил в срок паричната престация; претърпени загуби - евентуалните допълнителни разходи, които кредиторът би дължал, ако би си набавил чрез заем същия паричен ресурс на свободния пазар (за банкови лихви и такси). Ако заемополучателят добросъвестно бил изпълнил поетото договорно задължение и бил предоставил такава гаранция, то кредиторът щял да събере вземането си и нямало да търпи посочените вреди. Съгласно чл. 92, ал. 1 от ЗЗД неустойката обезпечавала изпълнението на задължението и служела като обезщетение за вредите от неизпълнението, без да е нужно те да се доказват. Фактическият състав, който следвало да се осъществи, за да възникне основанието за заплащане на неустойка за неизпълнение на договор, включвал следните елементи: наличие на валидно договорно задължение; неизпълнение на задължението; неустойката да е уговорена. Всичко изброено до тук било налице в конкретния казус, поради което единственият възможен и правилен извод бил, че неустоечните задължения възникнали валидно. В ТР № 1 от 15.06.2010 г. по тълк. д. № 1/2009 г., ОСТК на ВКС, било прието, че неустойката е нищожна, само ако единствената цел, за която тя е уговорена излиза извън присъщата ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функция. Хипотези, които в настоящия случай не били налице, тъй като уговорената неустойка имала обезщетителна функция.

Що се касаело до позицията, че уговорената неустойка накърнява добрите нрави, преценката за основателността ѝ следвало да бъде направено чрез комплексно изследване не само на съдържанието на договорната клауза, но и при отчитане на други фактори, като свободата на договаряне, равнопоставеността между страните, функциите на неустойката, както и възможността неизправният длъжник сам да ограничи размера на неизпълнението, за да не се превърне неустойката в средство за неоснователно обогатяване. Дори и се приемело, че неустойката била прекомерна, то това не я прави а priori нищожна поради накърняване на добрите нрави, а следвало да се намали нейният размер.

Според ответника, направените в исковата молба твърдения, че размерът на неустойката бил твърде висок противоречал на всякаква житейска и бизнес логика и най-вече с принципа на свободата на договаряне. Заемодателят като специалист в съответната материя, имал възможност по-добре да прецени и така внимателно да изчисли размера на риска и неблагоприятните последици, които би претърпял, в случай че предоставеният от него заем, при това за немалка сума, останел необезпечен. Неустойката била предвидена, за да дисциплинира длъжника при изпълнение на поетите от него договорни задължения. Всяка една от договорните клаузи била еднакво задължителна за него, поради което тя можела да бъде скрепена със санкция, каквато страните намерят за добре. Дружеството - ответник не би сключило договора и не би предоставило заем при липса на уговорките за предоставяне на обезпечение и неустойка за изпълнение. Така, поемайки по-голям риск, кредиторът имал правото да поставя изисквания за обезпечаването му по своя преценка и в случай че потребителят не ги намира за резонни, то той на свой ред имал пълното право да не полага подписа си под тях. Потребителят не бил поставен в по-неблагоприятно положение - знаейки, че обезпечението трябва да се предостави в 3-дневен срок от сключването на Договора, той можел да забави сключването му до момента, в който е в състояние да го осигури или изобщо да не встъпва в договорни правоотношения с ответника. Дружеството не било принудило ищеца да сключи договор за заем, съответно условията по него не му били наложени. Той самостоятелно, по собствени подбуди и воля е пожелал да сключи договора за заем и да се издължи съгласно договорените условия. На пазара на бързи кредити работели над 100 финансови институции, в никакъв случай дружеството не наложило на ищеца да се възползва от неговите услуги. Кредиторът не бил монополист, за да налага задължително на потребителите да се ползват от неговите услуги. Договорът се сключвал при индивидуални условия, а не при общи такива.

Следвало да се отбележи също така, че всеки заемател по договор за потребителски кредит разполагал с гарантираната от чл. 29 от ЗПК възможност да се откаже от договора в 14-дневен срок, за която ищецът бил информиран чрез СЕФ и от текста на самия Договор. В случай че упражни правото си, той дължал връщане единствено на получената в заем главница и не би дължал начислената му поради непредоставяне на обезпечение неустойка. В този смисъл, след като разбрал, че е в невъзможност да изпълни задължението си по чл.4, ал. 1 от Договора и при положение, че не е пожелал да понесе тежестта на неустойката по чл.4, ал. 2 от договора, то ищецът разполагал с 14 дни да се откаже от договора и по този

начин да избегне неблагоприятните за себе си последици. Ищецът обаче не направил това, от което следвало, че бил решил да ползва кредита и да изплати начислената му неустойка. Непредоставянето на обезпечение поставяло сериозна несигурност пред кредитора дали ще успее събере сумата по предоставения от него кредит, още повече, че това бил основният му предмет на търговска дейност, следователно и източник на приходи. Решението при какви условия то ще отпуска кредити в рамките на закона било автономно, независимо от съображенията, които трети лица могат да имат, като те биха могли да изразят несъгласието си като не ползват услугите му. Но оспорването им, след като веднъж било изразено съгласие с тях, било индигация за недобросъвестност и целяло злоупотреба с право.

На следващо място се сочи, че твърденията, че с поставянето на изискване за предоставяне на обезпечение се целяло заобикалянето на разпоредбата на чл. 19, ал. 4 от ЗПК представлявало единствено субективно мнение на ищцовата страна. Несериозно било да се твърди за нелегитимно искане на кредитор отпуснатият от него кредит да бъде адекватно обезпечен, а кое обезпечение било достатъчно и адекватно можел да прецени единствено самият той. Ако според индивидуалната преценка на заемателя изискванията се явявали неизпълними, тъй като всеки човек разполагал с различни възможности, то той бил свободен да не сключва договор за кредит с конкретното дружество. Следвало да се прави разграничение между печалба, каквато неустойката категорично не била, и обезщетяване на понесения риск и допълнителни разходи, възникнали от договорно неизпълнение и по-голямото внимание за проследяване живота на един необезпечен кредит в сравнение с един обезпечен такъв. Нещо повече, въпреки че задължението за заплащане на неустойка било дължимо изцяло с изтичането на третия ден, който бил крайният срок за предоставяне на обезпечението, в израз на добросъвестност към клиента това задължение било разсрочено, така че то да бъде икономически по-поносимо за него.

За неприемливо ответникът намира и твърдението, че уговорената с чл.4, ал. 2 от Договора неустойка представлява скрита лихва и следвало да се включи при калкулацията на ГПР. В настоящия случай, размерът на ГПР посочен в договора, бил формиран по определения в приложение № 1 към ЗПК начин. В цитираното приложение били посочени редът и начинът на изчисление на ГПР, както и значимите компоненти на изчисляването му.

В този смисъл била и практиката на СЕС. Съгласно член 4, параграфи 1 и 2 от Директива 87/102, договорът за кредит трябвало да се изготви в писмена форма и в него да се посочи ГПР, както и условията, при които последният може да бъде променен. В член 1а от тази директива се определяли условията за изчисляване на ГПР, а в член 4, буква а) от нея се уточнявало, че ГПР трябва да се изчисли „в момента, в който кредитният договор е сключен". Така, това информиране на потребителите относно общия разход по кредита под формата на процент, изчислен съгласно единна математическа формула, имало съществено значение (в този смисъл било определение от 16 ноември 2010 г., Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, т. 69 и 70). В случая, към момента на сключване на договора, предвидената в договора неустойка не се дължала, доколкото нейната изискуемост настъпвала при неизпълнение на посочените задължения в тридневен срок от сключването на договора.

Несъстоятелни се явявали и възраженията, че в ГПР следвало да бъде включена и уговорената неустойка. Съгласно чл.19, ал.3 от ЗПК при изчисляване на годишния процент на разходите по кредита не се включвали разходите, които потребителят заплаща при неизпълнение на задълженията си по договора за потребителски кредит. Освен това, включването на задължението за заплащане на неустойка в калкулацията на ГПР не само нямало да даде на потребителя реална информация за кредита, но щяло да го обърка, тъй като в случай, че за него не се породяло задължение за неустойка, то изчисления въз основа на нея размер на ГПР щял да бъде нереален и не отговарящ на действителните условия по кредита. Следвало да се има предвид, че законът, както и кредиторът, изхождали от презумпцията за добросъвестност и своевременно изпълнение на задълженията, а не обратното. Обстоятелството, че ищецът бил некоректен към кредитора си и не бил предоставил обезпечение, било такова, което е извън волята на дружеството и зависело единствено от насрещната страна. Нещо повече, чл.11, ал.1, т.10 предвиждал, че ГПР се изчислява към момента на сключване на договора за кредит, към която дата на кредитора нямало как да е известно дали заемателят ще изпълни всички поети с договора задължения или не. Ето защо неустойката за неизпълнение нямало как да бъде включена в ГПР. Ако неустойката изначално бивала включвана в ГПР, то този показател не би бил верен по отношение на заематели, които са изпълнили задължението си за предоставяне на обезпечение. Договорът в чл.3, т.8 изрично посочвал какви допускания били взети предвид при изчисляване на ГПР, с оглед на което била налице пълна прозрачност по отношение на въпросния коефициент.

Важно било да се подчертае, че в настоящия случай разпоредбата на чл. 33, ал. 1 ЗПК не намирала приложение и не било налице нарушение на нейните изисквания. Претендираната неустойка за неизпълнение касаела едно допълнително задължение за предоставяне на обезпечение като поради непредоставянето му бикла начислена същата. Периодът, за който била начислена неустойка се броял от изтичането на тридневния срок за предоставяне на обезпечението до крайния срок на договора, а претендираната законна лихва била за период от настъпването на падежа на договора до изплащане на задължението, тоест за периода, за който се начислявала неустойка за неизпълнение на договорно задължение, не се претендираше обезщетение за забава.

По отношение твърденията на ищеца относно клаузата за предоставена услуга за експресно разглеждане на документи, респ. че таксата за експресно разглеждане на документи е в противоречие с разпоредбата на чл.10а, ал.2 от ЗПК е изложено в отговора, че посочената такса била дължима при избиране на услугата за експресно разглеждане на заявката за кредит, а не при стандартния срок от 10 дни. На практика услугата по експресно разглеждане се извършвала преди сключване на договора за кредит, следователно посочената такса не можело да се разглежда като такава по управлението или усвояването на кредита. Както понятието „усвояване“, така и „управление“, упоменати в чл. 10а, ал. 2 от ЗПК ясно посочвали, че става въпрос за действия след зараждане на заемното правоотношение, т.е. след сключване на договора за заем. Докато понятието „усвояване“

било сравнително ясно, то „управлението“ на кредита било тясно свързано с предоставения портфейл средства и извършването на определени услуги по управлението на предоставените инвестиции. Тази такса покривала предоставянето на административни услуги като мониторинг на кредита /регистрация в определени бази данни и регистри/, изпълнение на определени операции от страна на кредитора за целите на оползотворяването или възстановяването на заема, предоставен на потребителя. Таксата за експресно разглеждане била дължима за услуга, предхождаща възникването на заемното правоотношение, което въпреки посочената предоставена услуга, можело да не възникне по решение на която и да е от страните -заемателя или заемодателя. И в този случай, потребителят имал възможност свободно и доброволно да реши, дали да се възползва от услугата за експресно разглеждане на заявката, или да изчака 10 дни, а искането за ползване на посочената услуга създавала за заемодателя допълнително задължение за бърза реакция и съответно за ангажирането на допълнителни ресурси. Таксата за експресно разглеждане представлявала цената на предоставяната от кредитора услуга - а именно по експресно разглеждане на документите - и поради това той бил свободен да определи какъв да е нейният размер, по аргумент на чл. 9 от ЗЗД. Цената на услугата била резултат от осъществена от ответника насрещна престация, поради което било неприемливо твърдението, че клаузата, която регламентира тази услуга представлява „скрита възнаградителна лихва“, уговорена в противоречие с добрите нрави и разпоредбата на чл.19, ал.4 от ЗПК. „Добрите нрави“ като понятие за морални норми на справедливост следвало да защитават всеки признат от закона интерес. „Добрите нрави“ не регулирали цени на стоки и услуги. Нарушение на добрите нрави би имало, според ответника, при заблуждение относно цената на определена стока и други съществени условия на договора, но когато една цена била ясно посочена, когато една услуга не била задължителна за ползване и потребителят сам при свободно формирана воля решавал дали иска да я ползва, или не при посочената цена, тогава противоречие с „добрите нрави“ нямало. Видно било от чл.1, ал.2 от Договора, че услугата по експресно разглеждане на документи била за допълнителна услуга, която клиентът доброволно избрал дали да се възползва от нея, поради което на основание чл.19 във връзка с Приложение № 1 към чл. 19, ал. 2 от ЗПК стойността на същата не следвало да се прибавя при изчисляване на ГПР по договора. Несподелено оставало и становището на ищеца, че таксата за експресно разглеждане на документи целяла заобикаляне на разпоредбата на чл. 19, ал. 4 ЗПК. Експресното разглеждане на документи не било действие по усвояване или управление на кредита, тъй като го предхождало времево. Действително експресното разглеждане на документи представлявало една услуга, предхождаща одобряването на отпускане на кредит и усвояването му, която услуга нямала задължителен характер. Лицето, което кандидатствало за кредит, по своя преценка избирало дали да ползва тази услуга. Обстоятелството, че ищецът е бил запознат с тези условия, избрал доброволно да ползва услугата по експресно разглеждане на документи срещу такса в конкретно посочен размер, се потвърждавало от чл. 1, ал. 3 от Договора. Предвид доброволния характер на услугата по експресно разглеждане, ищецът не можел да се позовава на неравноправност именно защото оспорваната клауза фигурирала в Договора по

изрична негова заявка, а не била едностранно наложена от Дружеството, без той да има възможност да избегне ползването на услугата, съответно начисляването на таксата за нея. Предоставянето на финансови услуги от Дружеството не било обусловено от експресно разглеждане на заявките, като тази услуга била предоставена единствено и само в интерес на заемополучателите. Необходимо било да се акцентира, че въпреки осъществяването на услугата по експресно разглеждане на документите, договор за паричен заем можел да не бъде подписан и съответно заемното правоотношение по предоставяне на потребителски кредит да не възникне по желание на която и да е от страните. Липсата на законова регламентация на цената на тази услуга не била случайна, тъй като единствено финансовата институция можела да остойности цената на всички ресурси, необходими за предоставяне на тази услуга. Следвало да се вземе предвид, че експресното разглеждане в толкова кратък срок от подаване на заявката изисквала бърза реакция от страна на заемотателя, ангажиране на по-голям административен и човешки ресурс, което логично оскъпявало услугата. Също така, не без значение бил и фактът, че Дружеството не изисква от ищеца еднократно заплащане на таксата за експресно разглеждане. Плащането на таксата било разсрочено с погасителните вноски по кредита, което било в интерес на ищеца.

По тези съображения се иска от съда да постанови решение, с което предявените искиове да бъдат отхвърлени като неоснователни, както и да бъдат присъдени направените деловодни разноски в пълен размер.

Съдът, като прецени събраните по делото доказателства, поотделно и в съвкупност, както и доводите на страните, съобразно изискванията на чл. 235, ал. 2, вр. чл. 12 ГПК, приема за установено от фактическа страна следното:

Липсва спор по делото, а и от представените по делото писмени доказателства се установява, че между “Вива - Кредит“ ООД (заемотател) и М. А. А. (заемател) на 25.11.2022 г. е сключен Договор за паричен заем Standart 14 № 5874970 - 25.11.2022 г., по силата на който е отпусната парична сума в размер на 200 лв., при фиксиран ГЛП по заема - 40,32% и ГПР – 49.33 %. Уговорен е срок на погасяване на заема от 14 седмици, посредством 7 бр. погасителни вноски, всяка от които в размер на 36,45 лева, със съответните уговорени падежни дати.

В чл.1, ал.2 от договора е предвидено, че заемателят преди подписване на договора е избрал доброволно да се ползва от допълнителна услуга по експресно разглеждане на документи за одобрение на паричен заем, предоставена от кредитора, като съобразно чл.1, ал.3 за извършената от кредитора допълнителна услуга по експресно разглеждане на заявката за паричен заем, заемателят дължи такса за експресно разглеждане на документи за отпускане на паричен заем в размер на 42,56 лв.

Съгласно предвиденото в чл.4 ал.1 от договора, заемателят се задължава в 3-дневен срок от усвояване на сумата по него да предостави на заемотателя едно от следните обезпечения на задълженията му по този договор, а именно: 1.Поръчител - физическо лице, което да представи на Заемотателя бележка от работодателя си, издадена не по - рано от 3 дни от деня на представяне и да отговаря на следните изисквания: да е навършило 21

годишна възраст; да работи по безсрочен трудов договор; да има минимален стаж при настоящия си работодател 6 месеца и минимален осигурителен доход в размер на 1000 лв.; през последните 5 (пет) години да няма кредитна история в Централен кредитен регистър към БНБ или да има кредитна история със статус „период на просрочие от 0 до 30 дни“; да не е поръчител по друг договор за паричен заем и да няма сключен договор за паричен заем в качеството си на заемател; или 2.Банкова гаранция, която е издадена след усвояване на паричния заем, в размер на цялото задължение на Заемателя по договора, валидна 30 дни след падежа за плащане по договора. Банковата гаранция се изпраща от заемателя в срока по предходното изречение в оригинал на описания адрес за кореспонденция на заемотателя.

В чл.4, ал.2 от договора страните са уговорили, че в случай на неизпълнение от страна на заемателя на задължението му за представяне на обезпечението по ал.1, същият ще дължи неустойка в размер на 28,42 лв., която ще се заплаща разсрочено, на равни части към всяка от погасителните вноски, като в този случай дължимата вноска е в размер на 40,51 лева, а общото задължение по договора става в размер на 283,57 лева.

Представена по делото от ответника е и Справка, погасителен план по договор за паричен заем № 5874970/25.11.2022 г. на М. А. А., според която заемът е следвало да бъде върнат на 7 погасителни вноски, с падеж на първа погасителна вноска – 09.12.2022 г. и падеж на последна вноска – 03.03.2023 г. Видно от същата, ищецът е заплатил на 02.12.2022 г. сума в размер на 245,33 лева, с която сума са погасени такса експресно разглеждане – 42,56 лв. към вноски от 1 до 7; неустойка – 1,22 лв.; договорна лихва – 1,55 лв. и главница от 200 лв. като със заплащането на сумата кредитът е предсрочно погасен и приключен.

При така установената фактическа обстановка съдът достигна до следните правни изводи:

Предявен е иск с правно основание чл.55, ал.1, пр.1 ЗЗД, който е процесуално допустим.

Разгледан по същество, същият е изцяло основателен, като съображенията за това са следните:

Както бе посочено по-горе, по делото не се спори, че на 25.11.2022 г. между страните е сключен Договор за паричен заем Standart 14 № 5874970, по силата на който “Вива - Кредит“ ООД е предоставило на М. А. А. в заем сумата в размер на 200 лв., която е следвало да бъде върната с плащането на 7 погасителни вноски, с падежна дата на последната вноска – 03.03.2023 г.

Без съмнение, ищецът е физическо лице, което при сключване на договора е действало извън рамките на своята професионална компетентност, а ответникът като финансова институция по смисъла на чл.3, ал.1 ЗКИ е предоставил кредита в рамките на своята търговска дейност, т. е. страните по договора за кредит имат качеството съответно на потребител по смисъла на чл. 9, ал. 3 ЗПК и на кредитор по смисъла на чл. 9, ал. 4 ЗПК. Сключеният между страните договор по своята правна характеристика и съдържание представлява договор за потребителски кредит, поради което неговата валидност и

последници следва да се съобразят с изискванията на специалния закон - ЗПК в релевантната за периода редакция. Предвид неравнопоставеното положение между страните по правоотношението ЗПК предвижда редица специални правила, рефлектиращи върху действителността на облигационното правоотношение - глава Шеста на ЗПК. Всяка клауза в договор за потребителски кредит, имаща за цел или резултат заобикаляне изискванията на този закон, е нищожна - чл. 21, ал. 1 ЗПК.

В договора е уговорена и клауза за неустойка - чл. 4 ал.2 , за неизпълнение на задължение за предоставяне на обезпечение, която неустойка е в размер общо на 28,42 лева. За потребителя е предвидено задължение по чл. 4 ал.1 от договора, в рамките на три дни от сключването на договора, да предостави едно от посочените в него обезпечения на кредита, под формата на поръчителство /т.1/ или на банкова гаранция /т.2/, които трябва да отговорят на определени изисквания на заемодателя. Така, според чл.4, ал.1 т. 1, поръчителят следва да е физическо лице, навършило 21 години, да работи по безсрочен трудов договор; да има минимален стаж при настоящия си работодател 6 месеца и минимален осигурителен доход в размер на 1000 лв.; през последните 5 (пет) години да няма кредитна история в Централен кредитен регистър към БНБ или да има кредитна история със статус „период на просрочие от 0 до 30 дни“; да не е поръчител по друг договор за паричен заем и да няма сключен договор за паричен заем в качеството си на заемател; а наред с това той следва да представи на заемодателя бележка от работодателя си, издадена не по-рано от 3 дни от деня на представяне. Според чл.4, ал.1, т.2 пък, банковата гаранция следва да е издадена след усвояване на паричния заем, в размер на цялото задължение на заемателя по договора, валидна 30 дни след падежа за плащане по договора, същата се изпраща от Заемателя в срока по предходното изречение в оригинал на посочен адрес за кореспонденция на Заемодателя.

При неизпълнение на това задължение за предоставяне на обезпечение на кредита, според чл.4 ал.2 от договора се начислява неустойка размер на 28,42 лева, като начислената неустойка се заплаща заедно с вноските на погасителния план.

Според настоящия съдебен състав, уговорената в чл. 4 ал.2 от Договор за паричен заем Standart 14 № 5874970 - 25.11.2022 г. неустойка излиза извън присъщите ѝ функции, което личи от предвидените в договора кратък срок за предоставяне на обезпечението - до три дни след сключването на договора и многобройни изисквания към евентуалните поръчители. Налага се изводът, че целта на посочената договорна клауза не е да гарантира предоставянето на обезпечение за изпълнението на основното задължение на кредитополучателя по договора за кредит - да върне получената сума в уговорения срок, и да обезщети кредитора за вредите от неизпълнението, без да е нужно те да се доказват, а да доведе до допълнително възнаграждение за кредитора за предоставянето на сумата, т.е. явява се скрита възнаградителна лихва. В случай, че кредиторът е искал реално да получи обезпечение на вземането си под формата на поръчителство, то той е могъл да сключи договора след като длъжникът осигури поръчителя, или пък, поради евентуалния висок риск от неудовлетворяване на вземането, изобщо да не сключва договор. Изводът, че така

уговорената неустойката представлява скрита добавка към възнаградителната лихва, се подкрепя и от начина на изплащане на вземането за неустойка, а именно разсрочено, заедно с всяка погасителна вноска. С оглед на тези съображения, съдът приема, че така уговорена неустойката излиза извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, което прави клаузата, предвиждаща нейното заплащане, нищожна поради противоречие с добрите нрави. В този смисъл са и разясненията по т. 3 от Тълкувателно решение /ТР/ № 1/2009 г. по т.д. № 1/2009 г. на ОСТК на ВКС.

Отделно от това, следва да се отбележи, че непредставянето на обещани обезпечения (когато същите са били реално очаквани от кредитора), съобразно разпоредбата на чл.71 ЗЗД, дава основание да се иска незабавно цялото задължение. В случая кредиторът променя последиците от липса на обезпечение и вместо да санкционира с предсрочна изискуемост, той начислява неустойка, чието плащане разсрочва заедно с периодичните вноски. Това навежда на извод, че нито една от страните не е имала реално намерение да се представя обезпечение или да се ползват правата на кредитора по чл.71 ЗЗД, при непредставено обезпечение. Ако кредиторът е държал да получи обезпечение е могъл да отложи даването на кредит, каквато е обичайната практика при предоставяне на обезпечени кредити. Дори да се приеме, че страните са допускали възможността исканите обезпечения да се предоставят и „неустойката“ да не се дължи, то това плащане не се явява неустойка по смисъла на закона, а възнаграждение, дължимо под условие. Това е така, тъй като последиците от неизпълнението на „задължението“ да се предостави обезпечение, не са типичните последици от договорно неизпълнение, които законът предвижда, а напротив – договорът продължава да се изпълнява по първоначално заложен погасителен план, но при по-висока цена, прикрита като неустойка.

Ето защо, следва извода, че уговорена по този начин, тя излиза извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, създава условия за неоснователно обогатяване на едната страна за сметка на другата и нарушава принципа за справедливост.

Процесната клауза е неравноправна и съгласно чл.143 ал.2 т.5 ЗЗП, според която разпоредба неравноправна клауза в договор, сключен с потребител, е и уговорка, която го задължава при неизпълнение на неговите задължения да заплати необосновано високо обезщетение или неустойка. Ето защо, на основание чл. 146 ал.1 ЗЗП и доколкото няма данни да е индивидуално уговорена, тази клауза е нищожна, поради което произтичащото от нея вземане е недължимо от потребителя-длъжник по договора за заем.

От друга страна евентуалните вреди, които ще се компенсират с процесната клауза, са съизмерими с риска от необосновано кредитиране на неплатежоспособно лице. В чл.16 ал.1 ЗПК, обаче е предвидено задължение за кредитора да оцени кредитоспособността на потребителя въз основа на достатъчна информация. При това положение се налага извод, че тя е в противоречие с целта на тази законова разпоредба, тъй като с нея на практика се прехвърля риска от неизпълнение на вмененото от законодателя на кредитора-търговец задължение да провери платежоспособността на потребителя-длъжник върху последния. Също така се вменява на длъжника задължение да осигури обезпечение след като заемът е

отпуснат, а ако не го направи, задължението му нараства значително, в случая с 28,42 лева, което благоприятства достигането на свръхзадължнялост, което е допълнителен аргумент за противоречието ѝ с добрите нрави.

На следващо място, с уговарянето на такива клаузи, се заобикаля и законът – чл.33, ал.1 ЗПК, който текст предвижда, че при забава на потребител, кредиторът има право само на лихва върху неплатената в срок сума за времето на забава. С процесните клаузи за неустойка в полза на кредитора се уговаря още едно допълнително обезщетение за неизпълнението на акцесорно задължение – недадено обезпечение, от което обаче не произтичат вреди. Подобна неустойка всъщност обезпечава вредите от това, че вземането няма да може да бъде събрано от длъжника, но именно тези вреди се обезщетяват и чрез мораторната лихва по чл.33, ал.1 ЗПК. Подобно кумулиране на неустойка за забава с мораторна лихва е недопустимо и в този смисъл съдебната практика е константна.

По отношение на таксата за експресно разглеждане, предвидена в чл.1, ал.3 на процесния договор, в случая възлизаща на 42,56 лева, съдът намира, че уговарянето на заплащане на таксата за експресно разглеждане се намира в пряко нарушение на чл. 10а, ал. 2 ЗПК, тъй като е свързана с усвояването и управлението на кредита, а цитираната разпоредба предвижда изрична забрана за заплащане на такси и/или комисионни за действия, свързани с усвояването или управлението на кредита. Срокът, в който ще бъде заплатена заемната сума, няма как да не бъде характеризиран като действие, свързано с усвояването на кредита - следователно заплащането на такса, свързана с начина и срока на изплащане на заемната сума, противоречи на императивна правна норма. Чрез тази клауза се постига още една неправомерна цел, а именно - прехвърлянето на тежестта от неизпълнението на задължението на кредитодателя за извършване на обективна, добросъвестна и отговорна оценка на кредитоспособността на потребителя.

Съгласно чл. 2 ЗПК целта на закона е да осигури защита на потребителите чрез създаване на равноправни условия за получаване на потребителски кредит, както и чрез насърчаване на отговорно поведение от страна на кредиторите при предоставяне на потребителски кредит. Един от аспектите на отговорно поведение на кредиторите при предоставяне на потребителски кредит е задължението на кредиторите преди сключването на договор за кредит да направят оценка на кредитоспособността на потребителя - аргумент от чл. 8, § 1 от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23.04.2008г. относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на директива 87/102/ЕИО на Съвета и чл. 16, ал. 1 ЗПК. Следователно с подобни клаузи за такси за експресно разглеждане на документи (както и тези за предоставяне на обезпечение, за неустойка за липса на такова), чрез икономически средства кредиторите прехвърлят тежестта от неизпълнението на задължението за проверка на кредитоспособността на потребителя на самия него, тъй като чрез тях се обезпечават евентуалните неблагоприятни последици от неизпълнението на договора за потребителски кредит поради поведението на кредитора.

С оглед гореизложеното, съдът намира, че и клаузата, касаеща таксата за експресно разглеждане, респ. заплащането ѝ представлява неравноправна клауза. Подобни клаузи са

във вреда на потребителя, не отговарят на изискванията за добросъвестност и водят до неравновесие между правата и задълженията на потребител и търговец. Съгласно чл. 146, ал. 1 ЗЗП неравноправните клаузи в договорите са нищожни, освен ако са уговорени индивидуално. Ако клаузите са били изготвени предварително, се счита, че същите не са уговорени индивидуално, тъй като потребителят не е имал възможност да въздейства върху съдържанието им. Точно такъв е настоящият случай. Те са били изготвени предварително, без да бъде предоставена възможност на потребителя да уговаря тяхното съдържание. Ето защо, коментираната клауза е нищожна.

В допълнение, следва да бъде посочено във връзка с процесния договор, че в него е предвиден размер на годишния процент на разходите в допустимите от закона граници под 50 %, а именно 49.33 %. Въпреки това, настоящият съдебен състав не счита, че императивната норма на чл. 19, ал. 4 ЗПК е спазена. Мотивите за този извод се основават на легалната дефиниция, дадена в § 1, т.1 от ДР на ЗПК, за понятието „общ разход по кредита за потребителя“ - това са всички разходи по кредита, включително лихви, комисиони, такси, възнаграждение за кредитни посредници и всички други видове разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, и по-специално застрахователните премии в случаите, когато сключването на договора за услуга е задължително условие за получаване на кредита, или в случаите, когато предоставянето на кредита е в резултат на прилагането на търговски клаузи и условия. Следователно, когато потребител извърши разходи за допълнителна услуга, ако тя е свързана с договора за кредит и предпоставя сключването му, тези разходи следва да бъдат включени в годишния процент на разходите, вкл. и с оглед изложеното по-горе по отношение на неустойките. В настоящия случай нито предвидената сума за неустойка, нито таксата за експресно разглеждане са включени в годишния процент на разходите, с което е постигнато заобикаляне на разпоредбата на чл. 19, ал. 4 ЗПК.

От представения погасителен план и от съдържанието на самия договор е видно, че при отпусната заемна сума в размер на 200 лв., общата сума за плащане възлиза на 283,57 лв., от които сумата за главница и лихва е в размер на 212,59 лева, а предвидените суми за неустойка и такса експресно разглеждане възлизат общо на 70,98 лева, тоест – общия им сбор надхвърля с повече от 30% размера на главницата по кредита. Следователно, при включването на неустойката и на таксата за експресно разглеждане към разходите по кредита, то ГПР по процесния договор неминуемо би прехвърлил законоустановения лимит на разходите по чл. 19, ал. 4 ГПК, а именно ще бъде по-висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута, определени с постановление на Министерския съвет на Република България, а на основание чл. 19, ал. 5 ЗПК, клаузи в договор, надвишаващи определения по ал. 4 ограничения, се считат за нищожни. По този начин се достига и до нарушение на разпоредбата на [чл.11, ал.1, т.10 от ЗПК](#), касателно посочване на действително прилагания ГПР.

Изложеното дотук налага извода, че претендираното вземане, се основава и на

неравноправни за потребителя клаузи, които се явяват нищожни по смисъла на чл. 146, ал. 1 ЗЗП. Нищожността е пречка за възникване на задължение по тях, поради което платените суми са предадени при начална липса на основание и подлежат на връщане, съгласно чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД. Ето защо и след като съдът достигна до извод за нищожността на клаузите за неустойка и такса за експресно разглеждане на документи, вкл. и по аргумент от чл. 23 ЗПК, платените суми се явяват получени без основание и се дължи връщането им на ищеца.

По делото не се спори, а и се установява от представената от ответника справка за извършените плащания по процесния договор за потребителски кредит, че ищецът е заплатил в полза на ответното дружество сумата от общо 245,33 лева, от които за такса експресно разглеждане – 42,56 лв. и за неустойка – 1,22 лв. В случая липсва основание за получаването на сумата от общо 43,78 лева от ответника, поради което съдът намира, че предявеният иск за осъждане на ответното дружество да възстанови недължимо платената сума на ищеца е основателен и като такъв следва да бъде уважен.

Като законна последица от уважаване на иска, главницата от 43,78 лева следва да се присъди, ведно със законната лихва, считано от датата на подаване на исковата молба в съда – 28.08.2023 г. до окончателното ѝ изплащане.

Предвид крайния изход на делото, както и с оглед обстоятелството, че ищецът е направил изрично и своевременно искане за разноси по настоящото производство, на основание [чл. 78, ал. 1 ГПК](#), единствено на същия следва да се присъдят такива в общ размер от 50,00 лева за платена държавна такса.

Ответникът следва да бъде осъден да заплати на процесуалния представител на ищеца адв. Д. В. М. сумата от 480,00 лева с включен ДДС, представляваща възнаграждение за осъщественото от него процесуално представителство, защита и съдействие по настоящото дело, определено според размера на иска и по правилата на чл.38 ал.2, вр. ал.1 т.2 от Закона за адвокатурата /ЗАдв./, вр. чл.7 ал.2 т.1 и § 2а от Наредба № 1/09.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Мотивиран от горното, съдът

РЕШИ:

ОСЪЖДА, на основание чл.55, ал.1, пр.1 ЗЗД, “Вива Кредит“ АД, ЕИК 207343548, със седалище и адрес на управление: гр.София, п.к. 1324, район Люлин, бул.“Джавахарлал Неру“ № 28, бл.АТЦ „Силвър център“, ет.2, офис 73Г, представлявано от С. П. П. – изпълнителен директор (правоприемник на “Вива Кредит“ ООД, ЕИК 201995287), да заплати на М. А. А., ЕГН *****, с адрес: *****, съдебен адрес: *****, адв. Д. В. М. от АК - Пловдив, сумата от 43,78 лева, представляваща недължимо платена неустойка и такса експресно разглеждане по Договор за паричен заем Standart 14 № 5874970 от 25.11.2022 г., сключен между М. А. А. и “Вива Кредит“ ООД, ведно със законната лихва върху нея, считано от датата на подаване на исковата молба в съда – 28.08.2023 г., до окончателното ѝ изплащане.

ОСЪЖДА “Вива Кредит“ АД, ЕИК 207343548, със седалище и адрес на управление: гр.София, п.к. 1324, район Люлин, бул.“Джавахарлал Неру“ № 28, бл.АТЦ „Силвър център“, ет.2, офис 73Г, представлявано от С. П. П. – изпълнителен директор (правоприемник на “Вива Кредит“ ООД, ЕИК 201995287), на основание чл. 78, ал. 1 ГПК, да заплати на М. А. А., ЕГН *****, с адрес: *****, съдебен адрес: *****, адв. Д. В. М. от АК - Пловдив, сумата от 50,00 лева, представляваща направени по делото разноски.

Посочения на основание чл. 127, ал. 4 ГПК, начин на плащане на присъдените суми на ищеца М. А. А. е: с пощенски запис.

ОСЪЖДА “Вива Кредит“ АД, ЕИК 207343548, със седалище и адрес на управление: гр.София, п.к. 1324, район Люлин, бул.“Джавахарлал Неру“ № 28, бл.АТЦ „Силвър център“, ет.2, офис 73Г, представлявано от С. П. П. – изпълнителен директор (правоприемник на “Вива Кредит“ ООД, ЕИК 201995287), да заплати на адв. Д. В. М., ЕГН *****, с адрес на кантората - *****, сумата от 480,00 лева, представляваща дължимо адвокатско възнаграждение по делото.

Решението подлежи на обжалване пред Окръжен съд - Хасково в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Районен съд – Хасково: /п/ не се чете

Вярно с оригинала!

Секретар: Н. Д.